

ԼԵՎՈՆ ՄԻՆԱՍՅԱՆ

ԵՐԳԻՉ ՔԵՇԻՇ ՕՂԼԻ ԶՈՒՂԱՅԵՅԻ

Վերջերս՝ 1979 թվականի աշնանը, նոր Զուղայի անհատական մի քանի գրչագիր ցուցակագրելու ժամանակ, երևան եկավ XVII դարին պատկանող մի փոքրիկ ձեռագիր¹, որի սկզբի մասը (թերթ 1—124) Պարզառումար է, իսկ վերջին մասը (թերթ 125—149)՝ Տաղաբան:

Գրչագրից թերթեր պակասելու հետևանքով, նրա Տաղաբանի բաժնից որոշ երգեր կորել են. պահպանված երգերից պարզվում է, որ դրանք պատկանում են հետևյալ յոթ երգիչներին՝ Վարդանեսին, Հերապետին, Աշուղ Քուչակ Վանեցուն, Ճապուկ Օղլուն, Հովհաննեսին, Ասապույին և Քեչիշ Օղլուն:

Գրչագրի նկարագրությունը, այլ գրչագրերի հետ ներկայացնելու ենք առանձին. այստեղ կամենում ենք խոսել միայն մեկ երգչի՝ Քեչիշ Օղլու մասին և տպագրության հանձնել լուկ նրա երգերը:

Պահպանված երգերից 14-ը պատկանում են Քեչիշ Օղլուն, դրանցից 5-ը գրված են հայերեն, իսկ 9-ը՝ հայատառ թուրքերեն: Այդ երգերի մեջ հեղինակն իրեն համարում է ջուղայեցի:

Քեչիշ օղլիս եղկելի,
Որ աղգաւ եմ ջուղայեցի...

Իր գործածած որոշ բառերից ևս երևում է, որ նա ջուղայեցի է. օրինակ՝ «սիրոս երմանայ»:

Հակառակ մեր կատարած երկար փնտրտուքի, աշուղների մասին եղած հրատարակությունների մեջ Քեչիշ Օղլի Զուղայեցու անունը չկարողացանք գտնել: Հետևապես և՛ իր անունը, և՛ իր երգերը նորություն են: Հավանաբար նա ապրել է օտարության մեջ, թերևս Կոստանդնուպոլսում:

Քեչիշ Օղլի Զուղայեցին տիրապետել է ոչ միայն հայերենին ու թուրքերենին, այլև պարսկերենին: Այդ մասին են վկայում նրա այն երգերը, որոնք գրված են հայերեն, թուրքերեն ու պարսկերեն տողերով. այսպես՝

Չաշմ սիայ արբու քաման,
Գէլ աղալքի շաղի դաման,
Մէկ տեղ լինենք, անենք դավրան,
Ինչ անեմ սիրոս երմանայ:

Ստորև ներկայացնում ենք Քեչիշ Օղլի Զուղայեցու երգերը:

ՔԵՇԻՇ ՕՂԼԻ ԶՈՒՂԱՅԵՅԻ

Քո պատկերիդ գին արարի
Մեծն ի Հոռմ Ֆոանգստան:

¹ Գրչագիրը պատկանում է Մանասեր Լազարյանին, նոր Զուղա:

Լայն ճակատիդ կամար կապած
 Ղաշի հիլալ, արբու բաման,
 Քո յանքերուս գին արարի
 Ըստամբուլ բաղաք՝ մեծ շահ[հ]րքստան:
 Քո նայելէդ հէրան եմ ես,
 Ջէրան քիմի գօզի մաստան,
 Քո աչքերուս գին արարի
 Մուլքի Արադ, Աջամստան:
 Բերանդ սաղաֆ, մէջն՝ մարգարիտ,
 Ինչայ տաթլու լարի փքստան,
 Քո պոքկնուս գին արարի
 Լազգի, Չարբադ և Գուռչստան:
 Քո նախշօղիդ շուքք կուտամ,
 Միպտակ տեղիդ արար նշան.
 Քո խալերուս գին արարի
 Չին ու մաշին և Հնրդքստան:
 Դու գեղեցիկ խիստ գովելի,
 Էլայ քի Յուսուֆի Քանան²
 Քո գրքցիդ գին արարի
 Մսրք բաղաք, Հապաշքստան:
 Տեղ մի շկայ քեզի դալատ,
 Յօրինած ես դու ամենայն,
 Բէգաւ սօհիդ գին արարի
 Շամ ու Հալապ, Արապքստան:
 Քէշիշ Օղլի, լաւ կու գովես,
 Բանդրան ես քովն բաստան,
 Ախրրըն դու ավդալ կեղնես³.
 Քո միջացդ կապես փօստան:

2.

Խնդրեմ դառաջին դսէրդ
 Ի քեզնէ, ա՛յ իմ սիրելի,
 Շատ մօհարաթ ունի առ քեզ,
 Զամէնն մնաց իմ սրտի:
 Զարար մի տվիր ինձի,
 Ես ի յիս աջապ մնացի,
 Դու ինձի յայտնի արիր,
 Թէ զքեզ այսպէս սիրեցի:
 Վառեցիր սիրոյ կրակն,
 Զիս կերէ նման կէծակի.
 Խելքս ի գլխէս ելաւ,
 Ո՛չ մեռած եմ, ո՛չ կենդանի:
 Խնդրեմ ես ի յՔսաուծոյ,

2 Չեռադրում՝ քանանի փխ Քանան:

3 Չեռադրում՝ կեղնիս փխ կեղնես:

Որ զքո սէրն հերկարի,
 Այստից մինչի հաբիւր տարի,
 Ձիս յիշես քո սիրան մորմօքի:
 Խնդրես որ զիս տեսանես,
 Չք զբանուա ըսկի, եղկելի,
 Յիշես դու զանցեալ օրերն,
 Իմ սիրոյն հոան երևի:
 Քրիստոս դատաստան նստի,
 Աթոռով ի կալն Ուանայի,
 Ով դու անողորմ քաֆար
 Ինձ ու քեզ դատաստան առի:
 Քեչիչ Օղլիս եղկելի,
 Որ ազգաւ եմ շուղայեցի,
 Եւ զայս իմ լալով բանէրս,
 Ի վերայ այրիս⁴ ասացի:

3.

Իմ սիրական սպիտակ երես,
 Գիտեմ որ դուն ինձ կու սիրես,
 Կրակ ձգեցիր սիրտս կերես,
 Չալումի այր⁵, դուն ըռահմ շունիս:
 Էտ ինչ բան այ, որ դուն կանես,
 Դուն ճարտար ախլմարան ես,
 Խեռ աշօք ինձի կու նայես,
 Չալումի այր, դուն ինսաֆ շունի⁶ս:
 Քո սէրն հետ ինձ կապուցիր,
 Դարդ ու դամ սրտումս փակուցիր,
 Երեսդ ինձնէ թաքուցիր,
 Չալումի այր, դուն ըռահմ շունի⁶ս:
 Աստուած սիրես, բան մի արայ,
 Էս մեր գլխին դարդսար այ,
 Ես կու մեռնիմ, շկայ շարայ,
 Չալումի այր, դուն ինսաֆ շունի⁶ս:
 Քեչիչ Օղլին կանէ կոծն,
 Խիստ կու տոժայ սրտիս խոցն,
 Չես աւատալ, եկ տես բոցն,
 Չալումի այր, դուն ըռահմ շունի⁶ս:

4.

Յայր⁶, բանի անես մահանայ,
 Քո սիրողն ո՞նց դիմանայ,
 Յէնց բան անենք՝ մարդ շիմանայ,

4 Հավանարար՝ կարիս:

5 Այստեղ և հաջորդ տներում հավանարար՝ կար:

6 Հավանարար՝ կար:

էլն կեղնի իաղի ինձի:
 Քեզ խաթայ շգայ քէգուման,
 Գլուխս քո ոտաց կոխան,
 թող ես մեռնիմ շարիդ փոխա՛
 Դու մնացիր բաղի ինձի:
 Դու գամ առշեղ վայր կու ընկնիմ,
 Գլուխս ի գորդ մեռանիմ,
 Հողիս ի քեզ թասլիմ կանեմ,
 Քո ձեռնովն թաղէ ինձի:
 Ինձանէ՛ գատ քեզի այր շունիս,
 Դուն իմ դարսէն խաբար շունիս.
 Հետ այլ մարդոյ բազար շունիս.
 Յէ՞ [ր] կու դնես դաղի ինձի:
 Նազլում, մէկ զմէկ խօշ անենք,
 Ընդուպն մեր մէջն փուշ անենք,
 Կթխէն ընունք, մեք նուշ անենք,
 Քեզի արն սաղի ինձի:
 Քէշիշ օղլին՝ խիստ կուրացայ,
 Սիրոյա կրակումն երվեցայ,
 Վալայ-բիլայ հիւանդացայ,
 Դուն արիւր նաշաղի ինձի:

Ճ.

* * *

Կանչեմ այս ծովիս,
 Մովս ամէն թանկ լինենայ,
 Զինչ որ շամ եղէք լինի,
 Նայ զամէն զալամ լինենայ:
 Զինչ որ Հայք երէց լինի,
 Գուռչատան, Հոռմ արեղայ,
 Նոքա շկարացան գրել
 Այնչափ դարտ, որ իմ սրտում կայ:

* * *

Այս ասնաւորիս վրայ,
 Երկու բան ողորմ ու լալի.
 Մէկն՝ սիրոյ տէր լինի,
 Մէկն՝ գայ գրօղն տանի.
 Մեռածն կամ չէ լալոյ,
 Նա ունի ցաւն յայտնի.
 Լալոյ սիրոյ տէրն լացէք,
 Ո՛չ մեռած է ո՛չ կենդանի:

* * *

Երկինքն որոտաց դողաց,
 Աստղերոյն մէկն շմնաց.

Իմ այրն⁷ ի չիսնէն գնաց,
 Բիրք հազար ծաղկունք հետ իրաց:
 Գրեմ բարակիկ թըղթիկ,
 Ողորկեմ շատ սլատգամ ու լաց,
 Յորտեղ ես՝ բարով կացիր,
 Քո սիրած իայրն⁸ շի մոռանաս:

6.

Աշըղի աս քար[ի] մուշկը,
 Յարգահ օլսայ խուպայ մայիլ:
 Ես մին դարդի եմ հանդիպել,
 Խնչ անեմ սիրտս երմանայ:
 Ա խուղայը դարի աղըլ,
 Ղամ ալընդան մանի ալ գիլ,
 Թէ չէ դիս նայ խիստ է նեղել,
 Խնչ անեմ սիրտս երմանայ:
 Սարա քարդաս դիվանագի,
 Աղլում պաշըմըղտան գէթտի,
 Միթէ Աստուած դիս աղատէ,
 Խնչ անեմ սիրտս երմանայ:
 Դիլում շուղաս յամայ փուռ խուն,
 Քաֆըրի այր⁹ գէլմասան պիր գուն,
 Խիստ կարօտ եմ ես քո տեսուն,
 Խնչ անեմ սիրտս երմանայ:
 Աղ զամի այր⁹ շուղիմ հալաք,
 Հայրի էթմադի շարխա ֆալաք,
 Քո կարօտուտ մեք մաշեցաք,
 Խնչ անեմ սիրտս երմանայ:
 Ըռահմքունի չէ ֆալաքում:
 Իայ սապր վէր իայ սէվդիկում,
 Որ ես իմ այրս¹⁰ մէկ էլ տեսնում:
 Խնչ անեմ սիրտս երմանայ:
 Չաշմ սիայ, արբու քաման,
 Գէլ աղալքի շաղի դաման
 Մէկ տեղ լինինք, անենք դավրան,
 Խնչ անեմ սիրտս երմանայ:
 Լարըղ¹¹ բարիք, շիրին դարան,
 Դարդըմայ դարման էլա սան,
 Ես քեզ գերի, իմ սիրական,
 Խնչ անեմ սիրտս երմանայ:
 Այր¹², բիշարայ քարդի մարայ,

7 Իմա՝ եարն:

8 Իմա՝ եարն:

9 Իմա՝ եար:

10 Իմա՝ եարս:

11 Չեռադրում՝ Ղարըղ:

12 Իմա՝ եար:

Օլում եզտուր դիրիլմաքտայ,
 Եկ չիս խասիր, որ ես մեռայ,
 Ինչ անեմ սիրտս երմանայ:
     Գաստ[ը]մայ աս դաման շումայ,
     Սաւդիջակում մանդան քումայ,
     Քո առաջին սէրն յուր այ,
     Ի՞նչ անեմ սիրտս երմանայ:
 Քէշիշ օղլի դիվանայ,
 Վար աղլուայ թիմար էլայ.
 Քո բստեղծածն մեծ այ,
 Նա քեզ համբերութիւն կուտայ
 Ինչ անեմ սիրտս երման այ¹³,
 Հոաղուպն դարհոյ մեռմանայ:

7.

Բիր մարալայ աւշի օլտում,
 Գէզար մաստանայ մաստանայ,
 Իրախ տուրար, դերու պախար,
 Գօզի մաստանայ մաստանայ:
     [Ս]ինասի բէազ, բօնի՝ տալ,
     Գէլ դօլարու բօնրմայ սալ¹⁴.
     Աղղու շաքարտուր, դիլու՝ պալ,
     Լարու փստանայ փստանայ:
 Աղլու քիմի տութար օզի,
 Նէ տաթլուտուր շիրին սօզի,
 Զէրանայ բանգզամիշ գօզի
 Պախարա դօստնայ դօստնայ:
     Առաղուպլար իշինդայ¹⁵ գէզար,
     Յար ադամուն սօզինի դար,
     Սաջգանի օխ էթմիշ
     Վուրուր դաստանայ դաստանայ:
 Ալինայ ալուփտուր քաման,
 Ղուլ օլայիմ շաղի դաման,
 Սէրա շխար օ բէթման,
 Բարուր բօստանայ բօստանայ:
     էդալիմիշ ծնու սօի,
     Բէլին ինչայ, ուզուն բօի,
     Եւաշայ դօնդարմիշ խուի,
     Սալար աստանայ աստանայ:
 Գէուփտուր թուրլու բոանկի,
 Սարուտուր բէազ դուրոանգի,
 Քէշիշ Օղլի էթմիշ բանգի,
 Գէզար խաստանայ խաստանայ:

13 Չեռադրում՝ Ինչ անեմ սիրտդ երմանէ:

14 Չեռադրում՝ սար:

15 Չեռադրում՝ ինչդայ:

8.

Նագահ գորտում ման բիր մալար,
 Տուշտի գոգլում նէջէ դայիմ,
 Դարտայ իանդում, օլդում հալար,
 Տուշտի գոգլում նէջէ դայիմ:
 Քօրքնմիշ բիր շիրին դրան,
 Օնբէշ գունլուկ մահի թարան,
 Սաջգանի օխ: դաշի բաման,
 Տուշտի գոգլում նէջէ դայիմ:
 Ախայ-դիայ պախրշի վար,
 Սադտայ¹⁶ սօլդայ թախրշի վար,
 Համայիլուն նադրշի վար,
 Տուշտի գոգլում նէջէ դայիմ:
 Աշուղ օլդում, նազլու խանում,
 Սաչնա դուռան վէրտուք ջանում.
 Աիմայ բայայ այ սուլթանում:
 Տուշտի գոգլում նէջա դայիմ:
 Հասրաթ օլդում մահ ուղուայ,
 Արա դաշուն, ալ¹⁷ գօղուայ,
 Շիրին լապուն, պալ սօղուայ,
 Տուշտի գոգլում նէջա դայիմ:
 Ըռադուպ դուշմանի թանուրամ,
 Նազլում, սանի դօստ սանուրամ,
 Դարտում դէսամ, ութանուրամ,
 Տուշտի գոգլում նէջա դայիմ:
 Սան քէշիշ օղլի աղլարամ,
 Աանլու շքարում գաղլարամ,
 Գէնդրմի դամայ բաղլարամ,
 Տուշտի գոգլում նէջա դայիմ:

9.

Բրօ է ջէրան գօղլուտան,
 Բան գօնարամ, գօղլում գօնմադ,
 Թիթթի դիլու աադուտան,
 Բան գօնարամ, գօղլում գօնմադ:
 Իքի շահմար դաշլըրընդան,
 Բէադ ինջի դիշլարընդան,
 Իայր էթարկի իշլարընդան,
 Բան գօնարամ, գօղլում գօնմադ:
 Աօրաթլու իայուն նազրնտան,
 Շիրին ու տադլու սօղընդան,
 Տըթնայ ու ջատու գօղընդան,
 Բան գօնարամ, գօղլում գօնմադ:

16 Չեռագրում՝ Սադատայ:

17 Չեռագրում՝ ալ:

Յուանուն եզտուր յէրաթընդան,
 Լարնն շիրին նարաթընդան,
 Շօլ քաֆըրուն մօհմաթընդան,
 Բան դօնարամ, գօզլում դօնմազ:
 Քէշիշ Օզլի դէր վարայիմ
 Պիր տօղլու խարար ալայիմ,
 Իստարամ ֆարեղ օլայիմ,
 Բան դօնարամ, գօզլում դօնմազ:

10.

Զօխ¹⁸ շօխ սալամ օլսուն մանում իայրըմայ,
 Ղու բանդամըզ ազատ էլայ էրմանի,
 Ագար ավհալըմըզ սօրան, իմանում,
 Գօզըմըզ իաշիլան էթտի թար մանի:
 Սանի ելան եղրար վէրտում բիր դաման,
 Եղրարընդան դօնան օլուր բէիման,
 Սանի գօզտան սալմայ գէնայ մանամ ման,
 Իօխսայ բէլայ օլսայ՝ եխար դահր մանի:
 Դիայր բուաղուպ պղայ խարար գօնդարմիշ,
 Դէզի սէվդիշակուն սանդան արլմիշ,
 Շօլ խուրի աթիլան գէնդի իայր օլմիշ,
 Պու դանայ սօզլարի էթի դար¹⁹ մանի:
 Յէշխուն շարապինին տօլու իշմիշամ,
 Բութայ քիմի սինամըզի աշմիշամ,
 Աղլում պաշտան շխտի, սարտան գէշմիշամ,
 Դիվանայ գէզարամ, իօխտուր դարմանի:
 Քէշիշ օզլի դէր իաշլար իախարամ:
 Շէզայ բլրուպ քիմի գուլայ պախարամ,
 Ղըզիլ գուլան թիքանլարին եխարամ,
 Ղօռխարամ բի դաֆըլ սանշայ խրմանի:

11.

Երի, է նազլու դիլպար,
 Օզուայ դուլ[լ]ար օլդիկում,
 Գարդանուն տալ, բօհուն սալվար,
 Օզուայ դուլ[լ]ար օլդիկում:
 Յէթիկշայ սան ալըշուրսան,
 Յար դամ գէլուփ բուլըշուրսան,
 Յար գէշանդայ սօլաշուրսան,
 Սօզու դուլ[լ]ար օլդիկում:
 Յաշուն բէլուայ թախարսան,
 Մանի աթաշայ ախարսան,
 Ղիայ-ղիայ խօշ պախարսան,
 Գօզուայ դուլ[լ]ար օլդիկում:

¹⁸ Չասաղբում՝ Շախ:

¹⁹ Զուազիմա՝ դար:

Մանի սէվան սայնայ դուլտուր,
Գուլ սէվան շէդայ բլբուլտուր,
Մահ ջամալուն խօշգուլ գուլտուր,
Ուզուայ դուլլար օլդիկում:
Քեչիչ Օղլի դէր՝ լագումտուր,
էլլամայ տուֆան սաղումտուր,
Սառլանուփ գէլան նաղումտուր,
Նաղուայ դուլլար օլդիկում:

12.

Խէլլի վախտուր դար ֆրդան աղլարամ,
Զան ուզուլտի, ումր աղալտի, գուն գէշտի,
Գօնդուլիլան ջանում ջանա բաղլատում,
Զան ուզուլտի, ումր աղալտի, գուն գէշտի:
Բաղվան օլտում գուլ բասլայուփ դէրբլտի,
Զօխ շաքմադի՝ խազալ²⁰ վուրտի սարալտի²¹,
Շէդայ բլբուլ բաղտան ուշտի արբլտի,
Զան ուզուլտի, ումր աղալտի, գուն գէլ[տ]ի:
Փարալուամ, յէշ գօրքնմաղ իարասի,
Գօղլում աղլար, իշարա տուր աղբրսի,
Քարիբրքմտան օլմաղ մայայ շարասի,
Զան ուզուլդի, ումր աղալտի, գուն գէշտի:
Զունքի²² բէլայ օլուրիտուն բաֆայսըզ,
Նիշուն բանի իայրսըզ էթտուն սաֆայսըզ,
Գէջայ գունդուլ դան աղլարամ դվայսըզ,
Զան ուզուլտի, ումր աղալտի, գուն գէշտի:
Վարախ տուշիմ, սանդան ֆարեղ օլայիմ,
Զունքի դաղբրմ բիլմաղ օլդուն, նէլայիմ,
. 23
Զան ուզուլտի, ումր աղալտի, գուն գէշտի:
էլլայիմ սէվդիկում լախտան բուլասան,
Մանի աղլատասան, օղուն գուլասան,
Սանտայ մանում քիմի գառթլու օլսան,
Զան ուզուլդի, ումր աղալտի, գուն գէշտի:
Քեչիչ Օղլի, գօզալ սէվմակ հաւաստուր,
Դարտսարին շաքմաք գէնայ հարաստուր,
Զան բլբուլտուր, պու դուռու բան դաֆաստուր,
Զան ուզուլտի, ումր աղալտի, գուն գէշտի:

13.

Գէլ ուզուն դօնդարմայ, դիլպար,
Մէվարամ ջանի գօնդուլտան,

20 Զեռուլում՝ խազալ:

21 Զեռուլում՝ սարալտի:

22 Զեռուլում՝ Բունքի:

23 Զեռուլում՝ լիք:

Աղ ուզուայ դարայ խալլար,
 Սէվարամ ջանի գօնգուլտան:
 Յէ գէղարսան մանդան իրախ,
 Գէջայ գունդուզ էդարամ ախ,
 Պիր ֆըքըր էլայ, ալահա պախ,
 Սէվարամ ջանի գօնգուլտան:
 Հէշ պիր դամ ուզում գուլմատի,
 Իայամ շաւալուկ բուլմադի²⁴,
 Դայայ Թաղաթում դալմադի,
 Սէվարամ ջանի գօնգուլտան:
 Աբէդայ մանի իայդ էլայ,
 Սալու գօնլըմըղ շատ էլայ,
 Սան բիր խօշշայ մօհրաթ էլայ,
 Սէվարամ ջանի գօնգուլտան:
 Բիր ֆադիր Քէշիշ Օղլիամ,
 Դըզիլ գուլուն բլբուլիամ
 Շընդի նազլըմուն դուլիամ,
 Սէվարամ ջանի գօնգուլտան:

14.

Ան պիրայ դան աղլար պիրայտան օթրու
 Բադրի դարայ օլմիշ վարի բլբուլուն,
 Աղաշտան աղաշայ, սիշրար տօլաշուր,
 Բաֆայսըղ գուլ օլմազ իայրի բլբուլուն:
 Ուլ իւզ ալթմիշքէշ գուն շարար ջաֆասին,
 Գէլտիքշայ Թէդի դալխար, իօխտուր բաֆասի[ն]
 Գէնայ պիր նէշայ գուն սուրար սաֆասին,
 Դայայ բէթար առթար զարի բլբուլուն:
 Իստար քի յամիշայ անընտայ տուրսայ,
 Օպիրայ գուլինուն սաֆասին սուրսայ,
 Դօնշայ աշըլանդայ գօղիլան գօրսայ,
 Նէ հման ինջիտուր խարի բլբուլուն:
 [Ի]ադիլար անընդայ մասկան դուրալար,
 Իախընայ գէլմիշ դարշու տուրալար,
 Յամիշայ անինդայ սաֆայ սուրալար,
 Յար գօրանդայ առթար դահրի բլբուլուն:
 Քէշիշ Օղլի դէր՝ յըշխընդայ դալդում,
 Յէշխուն սավդասին օղ պաշըմտայ բուլտում,
 Գէնա ման ալահայ դվասին դը[լ]տում,
 Բիրդայ շաղ [օլասայ բադրի բլբուլուն]²⁵:

24 Ձեռագրում՝ բուլմադի:

25 14-րդ կողմ գրչագրի վերջին կողմ է, որի վերջին տողը մնացել է թերի, շնայած որ էջը դեռևս նոր է սկսվում և դրանից հետո մնացել է չգրված սպիտակ վիճակում:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՅ

Իրանահայ բանասեր Լ. Մինասյանի հայտնաբերած Երգիչ Քեչիչ Օղլի Ջուղայեցուն ներկայացնելով մասնագետներին և ընթերցողներին, կարծում ենք, որ դա կօգնի Քեչիչ Օղլի մականունով հայտնի երգիչների և նրանց երգերի տարբերակման ու հետազոտման գործին: Եթե նորահայտ Քեչիչ Օղլու ստեղծագործություններն անտիպ են, ապա մյուսների զգալի մասը հայտնի են Գ. Ախվերդյանի «Հայ աշուղներ» (Թիֆլիս, 1903), Գ. Թարվերդյանի «Հայ աշուղներ» (Երևան, 1937) ժողովածուներից, «Արձագանք» պարբերականից (1886, № 7) և այլ տպագիր աղբյուրներից: Այդ երգիչների առանձին գործեր էլ պահպանված են ձեռագրերի էջերում, օրինակ, Մաշտոցի անվան Մատենադարանի № 2842, 3055, 3751, 5954, 8099, 8741, 9003 ձեռագրերում:

Հարկ է նշել, որ Լ. Մինասյանի տպագրության ներկայացրած երգերից 5-րդը ոչ թե Քեչիչ Օղլի Ջուղայեցու ստեղծագործություններից է, այլ՝ հանրահայտ հայրենների 3 նմուշներից կազմված մի փոքրիկ շարք: Եթե շապացուցվի, որ դա պատահարար է ընդօրինակվել Քեչիչ Օղլի Ջուղայեցու երգաշարքում, կմնա մտածել, որ այս երգիչը ևս ժամանակին երգել ու տարածել է նաև հայրեններ: Ըստ այդմ, Քեչիչ Օղլու հայրեն երգերի թիվը հավասար է ոչ թե 5-ի, այլ 4-ի, իսկ բոլոր երգերինը՝ ոչ թե 14-ի, այլ 13-ի:

Л. МИНАСЯН

АШУГ КЕЧИШ-ОГЛИ ДЖУГАЕЦИ

(Резюме)

Публикация содержит 14 песен ранее неизвестного армянского ашуга XVII века из города Джуга. 5 из них написаны на армянском языке, 9—на тюркском. Кечиш-огли, по-видимому, владел также персидским, так как в его песнях встречаются строки на этом языке. Публикация осуществлена на основе армянской рукописи XVII века, хранящейся в частной коллекции жителя города Новая Джуга (Джюльфа, близ Исфагана) Манасера Лазаряна.

L. MINASSIAN

ACHOUGH KETCHICH-OGHI DJOUGHAËTSI

(Résumé)

Publication de 14 chants d'un ménestrel arménien du XVIIe siècle, inconnu jusqu'à présent, de la ville de Julfa. Cinq de ces chants sont écrits en langue arménienne, neuf en turc. Kechich-oghli savait probablement le persan aussi, car des vers en cette langue se rencontrent dans ses chants. La publication se fait d'après un manuscrit arménien du XVIIe s. conservé dans la collection de Manasser Lazarian, résidant à la Nouvelle-Julfa (près d'Ispahan).